

ویژگی‌های مهم

یک وصیت‌نامه شرعی

یک وصیت‌نامه خوب که تمام جوانب را در نظر بگیرد دارای ویژگی‌های

مهمی است که به‌بخشی از آن اشاره می‌کنیم:

● وصیت کردن بر کسی که دینی یا امانتی از مردم نزد او باشد یا واجباتی مانند نماز، روزه، حج ویا کفارات بر عهده دار دواجب است. بنا براین حتی اگر انجام تمام مفاد این وصیت نامه برای شما سخت است، حداقل بخش مربوط به بدهکاری‌های الهی و مردمی (بخش دوم) را مقید باشید که تکمیل کنید.

● برای تنظیم وصیت‌نامه، حتما به

عالم دینی که به‌مسائل وصیت‌آشنایی

کامل داشته‌باشد مراجعه فرمایید.

● انسان فقط نسبت به نحوه هزینه

کردن یک سوم از دارایی خود پس از مرگ،

اختیار دارد و بیش از آن از اختیار او بیرون است و چگونگی تقسیم

دو سوم باقی‌مانده‌آن به گونه‌ای است که خداوند معین فرموده است.

بنابر این نمی‌توان وصیت کرد که مثلا ارث‌پسر و دختر یکسان باشند یا بیش از آن چه خداوند معین فرموده است به‌یکی از وارثان پر داخت شود، مگر آن که همه وارثان بالغ ورشید بوده و به این گونه تقسیم در زمان حیات یا بعد از مرگ وصیت‌کننده راضی بوده‌وا اجازه دهند. همچنین محروم کردن برخی از ورثه از ارث معنادار دویی تاثیر است.

● انسان می‌تواند از یک سوم اموالش برای انجام کارهای خیر بعد از خودش وصیت کند. اما وصیت به یک سوم برای امور خیریه در صورتی خوب است که وارثان ما، نیازمند نباشند اما در صورتی که آنان حقیقتا نیازمندند، بهتر است به کمتر از یک سوم مثلا یک چهارم یا یک پنجم وصیت کرد.

● بهتر است در وصیت به یک سوم یعنی (ثلث) بخش معینی از دارایی را تعیین کنیم تا به اندازه یک سوم از همان بخش بر داشته شود مثلا قید کنیم که از خانه یا مغازه یا پول های تقدیریک سوم بر داشته شود. زیرا وصیت به یک سوم از همه دارایی، برای وارثان موجب حمت خواهد بود.

● وصیت به پرداخت مقداری از ثلث برای خویشان‌دان نیازمندی که وارث نیستند مستحب است و در قرآن کریم و روایات تاکید فراوانی به آن شده است.

● در مورد مهر همسر، به فتاوی بعضی از مراجع تقلید باید پرداخت آن به نرخ روز و با محاسبه تورم انجام شود. بنا بر این در این مسئله باید از مراجع تقلید خود سوال کنیم.

● نایب گرفتن در حج واجب پس از مرگ، در صورتی واجب است که حج بر انسان مستقر شده باشد اما در مورد کسانی که در همان سال استطاعت، ثبت نام کرده و قبل از آن که نوبت آنان فرارسد از دنیای روند یا توجه به فتاوی مختلف مراجع تقلید، باید هر کسی حکم مسئله را از مرجع تقلید خود سوال کند.

● برای گرفتن نایب در حج یا قاضی نماز و روزه حتما با دفتر مراجع تقلید ارتباط برقرار کنید. زیرا نایب شرایط خاصی دارد و هر کسی نمی‌تواند در این امور نایب کند به‌ویژه در نیابت حج.

● کسانی که فرزند صغیر دارند اگر برای مراسم پس از مرگ خود مانند مراسم شش‌اول، هفتم، چهلم و... وصیت به پرداختن از ثلث نکنند، باز ماندگان نمی‌توانند از سهم صغیر برای انجام این مراسم هزینه کنند. در این صورت تنها می‌توان از اموال متوفی برای انجام غسل، کفن و تهیه قبری مطابق شان میت هزینه کرد.

● مردی که از دنیای می‌رود به طور طبیعی و به حکم اسلام پدر او یعنی پدر بزرگ پدری فرزندان صغیرش، قیم و سرپرست آنان خواهد بود و همین طور پدر پدر بزرگ اما اگر آن‌ها در قید حیات نباشند، در صورتی که سرپرستی، برای فرزندان صغیر خود تعیین نکنیم تعیین سرپرست باید توسط حاکم شرع صورت پذیرد. فرزندان نیاب: به قیم و سرپرست دارند که بالغ ورشید نباشند.

● قبل از هر گونه تصرف در اموال میت باید بدهی‌های او مانند حج واجب، خمس، زکات، مطالبه و بدهکاری‌به افراد مانند مهر به همسر و... را از اصل مال میت پرداخت نمود، اگر چه میت به آن چه وصیت نکرده باشد. در ضمن تمام بدهی‌های مدت دار انسان پس از مرگ به‌روز شده و باید فوراً پس از مرگ توسط وارثان از اموال او پرداخت شود. پس از پرداخت این حقوق و بدهی‌ها اگر از مال میت چیزی اضافه آمد چنان چه در مورد ثلث اموالش وصیت کرده باشد باید به آن وصیت او عمل کرد و پس از آن بقیه اموال به وارثان میت تعلق دارد.

● انسان می‌تواند برای آن که همسرش پس از مرگ او گرفتار مشکلاتی در مسکن نشود در زمان حیات خود، حق استفاده از خانه مسکونی خود را به همسرش تا زمان حیات همسرش واگذار کند و در نتیجه با مرگ شوهر استفاده از خانه مسکونی در اختیار همسر خواهد بود و پس از فوت او خانه میان وارثان تقسیم می‌شود. به این کار در اصطلاح فقه اسلامی (حبس و یا عمری) می‌گویند. انجام این کار نیازمند شرایط خاصی مانند ایجاب و قبول است که حتما برای آگاهی از این شرایط باید به یک عالم دینی مراجعه نمود. لازم به یادآوری است؛ در این صورت خانه از ملک شوهر و پس از مرگ او از ارثیه وارثان بیرون نمی‌رود. هم چنین انسان می‌تواند استفاده از تمامی اثاث خانه را به همین شکل به همسرش تا زمان حیات همسرش واگذار نماید. بسیار مناسب است که این امور در وصیت‌نامه آورده شود.

بعد از مرگ باید فوراً به وصیت‌نامه عمل شود و تاخیر آن بدون عذر شرعی جایز نیست.

چرا، با چه ضرورتی و چطوری

یک وصیت‌نامه بنویسیم؟

وصیت

تداوم یک زندگی

وصیت نامه چیست؟

آدم‌ها در طول تاریخ همیشه میل به جاودانگی داشته‌اند و همین نکته باعث شده که بسیاری از کتبی‌ه‌ها، نوشته‌ها و نقل قول‌های شفاهی با توصیه‌هایی که از فرهنگ هر زمان ناشی می‌شود به نسل‌های بعدی منتقل شود. وصیت‌نامه نویسی هم به تدریج به عنوان یک سنت جای خود را در میان فرهنگ‌ها باز کرده است و در ادیان مثل اسلام به نوشتن آن تاکید شده است. مسافرت‌های طولانی مدت، جنگ، بیماری و... از جمله پدیده‌هایی بوده‌اند که موجب می‌شدند وصیت‌نامه نویسی از یک طرف به عنوان یک راهکار برای جلوگیری از ایجاد اختلاف بین بازماندگان تلقی شود و از طرف دیگر بازنده نگه داشتن یاد و خاطره در گذشتگان همچنان رونق داشته باشد. با گذشت زمان، وصیت‌نامه نویسی از توصیه‌های اخلاقی فراتر رفت و بارسمیت یافتن آن بار حقوقی پیدا کرد و از آن جایی که فردی که وصیت می‌کند اموال و املاک حقیقی خود را تعیین تکلیف می‌کند به صورت قوانینی مدون در قوانین کشور هاد آمد. امروزه تعریف وصیت‌نامه به این صورت درآمده است: «هر فردی در طول حیات خود می‌تواند بارها وصیت کند؛ این وصیت می‌تواند شفاهی یا کتبی باشد. تنظیم وصیت‌نامه امری اختیاری است که هر کس با توجه به امور شرعی و شخصی و مالی خود پس از فوت تعیین و تکلیف کند. اما آثار حقوقی یک وصیت‌نامه بعد از فوت شخص ظاهر می‌شود. هر شخصی می‌تواند در طول زندگی خود بارها وصیت کند و مفاد وصیت‌نامه اش را تغییر دهد اما آخرین وصیت‌نامه متوفی (آخرین تاریخ قبل از فوت) ملاک است. وصیت در واقع یک توصیه و سفارش بر ای بازماندگان است»(۱).

انواع وصیت‌نامه

طبق قانون امور حسبی بر ای وصیت‌نامه قابل پذیرش در دادگاه‌ها، سه نوع وصیت‌نامه پیش بینی شده است:

۱- **وصیت‌نامه رسمی**: وصیتی است که در دفاتر اسناد رسمی تنظیم می‌شود. وصیت‌نامه رسمی غیر قابل خدشه است و ورثه نمی‌توانند نسبت به آن اعتراض کنند.

۲- **وصیت‌نامه خودنوشت**: وصیتی است که تمام آن به خط وصیت‌کننده نوشته شده باشد و دارای تاریخ، روز، ماه و

سال به خط وصیت‌کننده بوده و به امضای او سید باشد. این وصیت‌نامه بر خلاف قبلی، قابل اعتراض از سوی ورثه است.

۳- **وصیت‌نامه سری**: وصیتی است که ممکن است به خط وصیت‌کننده یا شخص دیگری باشد که در هر صورت باید به امضای وصیت‌کننده برسد و پس از تنظیم به عنوان امانت در اداره ثبت اسناد

یا دفترخانه رسمی که نمایندگان آن‌ها محسوب می‌شوند، سپرده می‌شوند.

البته کسی که سواد ندارد، نمی‌تواند وصیت‌نامه سری تنظیم کند، و شخصی که نمی‌تواند حرف بزند، هر گاه بخواهد وصیت‌نامه سری تنظیم کند، باید تمام وصیت‌نامه را به خط خود نوشته و امضا کند و نیز در حضور مسئول دفتر رسمی روی وصیت‌نامه بنویسد که این برگ وصیت‌نامه اوست و در این صورت مسئول دفتر باید روی پا کتی که وصیت‌نامه در آن است، بنویسد که عبارت مزبور را در حضور وی نوشته است. این وصیت‌نامه نیز همانند وصیت‌نامه خودنوشت قابل اعتراض از سوی ورثه است.

وصیت نامه اخلاقی شهید همت

در دوره معاصر وصیت‌نامه شهدای جنگ تحمیلی نقطه اوج وصیت‌نامه‌های اخلاقی بود. در ذیل به وصیت‌نامه شهید حاج ابراهیم همت اشاره می‌کنیم: «به تاریخ ۱۹/۱۰/۵۹ شمسی ساعت ۱۰:۱۰ شب چند سطر ی وصیت‌نامه می‌نویسم: هر شب ستاره‌ای را به زمین می‌کشد و باز این آسمان غمزده غرق ستاره است، مادر جان می‌دانی تور ا بسیار دوست دارم می‌دانی که فرزندت چقدر عاشق شهادت و عشق به شهیدان داشت. مادر، چهل حاکم بر یک جامعه انسان‌ها را به تباهی می‌کشد و حکومت‌های طاغوت مکمل‌های این جهل اندو شاید قرن‌ها طول بکشد که انسانی از سلا له پاکان زائیده شود و بتواند رهبری یک جامعه سر در گم و سر در لاک خود فرو برد و در دست گیر دو امام تبلور ادامه دهندگان راه امامت و شهادت و شهادت است. مادر جان، به خاطر داری که من

برای یک اطلاعیه امام حاضر بودم بمیرم؟ کلام او الهام بخش روح پر فتوح اسلام در سینه و وجود کندیده من بوده و هست. اگر من افتخار شهادت داشتم از امام بخواهید بر ایم دعا کنند تا شاید خدا من رو سیاه را در درگاه عظمتش به عنوان یک شهید بپذیرد؛ مادر جان من متفرد بودم و هستم از انسان‌های سازش کاروبی تفاوت و متأسفانه جوانانی که شناخت کافی از اسلام ندارند برای چزندگی می‌کنند و چه هدفی دارند و اصلا چه می‌گویند بسیارند. ای کاش به خود می‌آمدند. از طرف من به جوانان بگوئید چشم‌شهیدان و تبلور خوششان به شما دوخته است بیاخیزید و اسلام را و خود را دریابید نظیر انقلاب اسلامی ما در هیچ کجا پیدا نمی‌شود نه شرقی - نه غربی؛ اسلامی که: اسلامی... ای کاش ملت‌های تحت فشار مثلث زور و زور و زور به خود می‌آمدند و آن‌ها نیز پوز هاستیکار را بر خاک می‌مالیدند. مادر جان، جامعه ما انقلاب کرده و چندین سال طول می‌کشد تا بتواند کم کم صفات و اخلاق طاغوت را از مغز انسان‌ها بیرون ببرد ولی روشنفکران ما به این انقلاب بسیار لطمه زدنند برانه آن‌را می‌شناختند و نه برایش زحمت و نچی متحمل شده‌اند از هر طرف به این نونهال آزاده ضربه زدن ولی خداوند، مقتدر است اگر هدایت نشدند مسلمان مجازات خواهند شد. پدر و مادر؛ من زندگی را دوست دارم ولی نه آنقدر که آلوده اش شوم و خویشتن را گم و فراموش کنم ولی وارز یستن و علی وار شهید شدن، حسین وارزیستن و حسین وار شهید شدن را دوست می‌دارم شهادت در قاموس اسلام کاری ترین ضربات را بر پیکر ظلم، جور، شرک و الحاد می‌زند و خواهد زد. ببین ما به چه روزی افتاده ایم و استعمار چقدر جامعه ما را به لجنزار کشیده است ولی چاره‌ای نیست این هاسد را انقلاب اسلامی اند؛ پس سدر اه اسلام باید بر داشته شوند تا راه تکامل طی شود مادر جان به خدا قسم اگر گریه کنی و به خاطر من گریه کنی اصلا از تورا ضعی نخواهم بود. زینب وار زندگی کن و مرانیز به خدا بسپار (اللهم رزقنی توفیق الشهاده فی سبیلک)».(۲)

والسلام: محمد ابراهیم همت

چرا باید همین امروز یک وصیت نامه بنویسم؟

واقعیت این است که هیچ کس نمی‌داند چه زمانی قرار است بمیرد؟ این علم نداشتن به مرگ است که انسان را همیشه در حالت بیم و امید نگه می‌دارد که به قول پیامبر مهربانی‌ها باید به حساب خود رسیدگی کنیم قبل از آن که به حساب ما رسیدگی کنند. اما این رسیدگی در چه ابعادی است؟

وصیت‌نامه در بعد اجتماعی، شامل بدهکاری‌های فرد می‌شود که به مهر به همسر، خمس، حق الناس یا اماناتی که بر عهده گرفته است اشاره دارد.

در بعد عبادی، حقی که از خدا بر عهده فرد است را باید به وسیله یک سوم اموال خود ادا کند. اگر نماز و روزه‌ای قضا دارد و یا کفاره‌ای پرداخت نشده دارد آن را در وصیت‌نامه قید کند.

مطالبات از دیگر بخش‌های مهم وصیت‌نامه است که به نوعی حق بازماندگان است. طلب‌هایی که وصیت‌کننده از دیگران دارد را بازماندگان می‌توانند پیگیری کنند.

وصایای اخلاقی آخرین بخش وصیت‌نامه است که به توصیه‌های او برای بازماندگان می‌پردازد. این بخش از وصیت‌نامه که معمولاً در رسانه‌ها نمود بیشتری دارد و از افراد مهم بیشتر دیده می‌شود.

همان‌طور که مشاهده می‌شود وصیت‌نامه ابعاد مهم زندگی یک فرد را در نظر می‌گیرد. هر چند همان‌طور که گفته شد توصیه شده است که فرد قبل از مرگ به حساب خود کاملاً رسیدگی کند زیرا نقد همیشه از نسبه بهتر است!

نکاتی کاربردی در نوشتن وصیت‌نامه

۱- وصی انسان باید فردی مورد وثوق و اطمینان باشد که بدانیم به وصیت عمل خواهد کرد.

۲- همه ساله وصیت‌نامه را مورد تجدید نظر قرار دهید تا اگر موردی از آن نیازمند تغییر و یا اصلاح بود، این کار انجام پذیرد.

۳- بهتر است همان گونه که امیر مؤمنان (ع) در نهج البلاغه می‌فرماید، خودمان وصی خود باشیم و آن چه از کارهای خیر که دوست داریم بعد از ما برای ما انجام دهند، خودمان در زمان حیات انجام دهیم.

۴- برای وصیت‌نامه از چند نفر از افراد مورد اعتماد به عنوان شاهد استفاده کنیم.

۵- امکان تغییر وصیت تا آخرین لحظه حیات امکان پذیر است. بنا بر این هر گاه انسان بخواهد وصیت خود را تغییر دهد و به شکل دیگری وصیت کند ممکن است.

۶- برای جلوگیری از مشکلات احتمالی بهتر است وصیت‌نامه خود را در دفتر اسناد رسمی به ثبت برسانیم.

۷- بهتر است در وصیت‌ها از وصیت به اموری که موجب حمت بازماندگان می‌شود مانند انتقال جنازه به جای دیگر و یا چگونگی برگزاری مراسم و امثال آن اجتناب کنیم.

۸- سعی کنید وصیت‌نامه خود را در چند نسخه بنویسید تا در صورت مفقود شدن برخی از نسخه‌ها، وارثان دچار مشکل نشوند.

۹- حتماً نام مرجع تقلید خود را در وصیت‌نامه بنویسید. زیرا فتاوی مراجع تقلید در برخی از احکام متفاوت است و اطلاع از مرجع تقلید در کیفیت عمل به وصیت لازم است.

وصیت نامه های عجیب

● **وقف همه دارایی برای ساخت یک کتابخانه ضد زن**

ایوانیک به قدری از زنان متفرد بود که قبل از مرگش در سال ۱۹۳۰، وصیت کرد که تمام دارایی اش وقف ساخت کتابخانه‌ای شود که در آن کتاب‌های هیچ یک از نویسندگان، ناشران و مترجمان زن وجود نداشته باشد، تمام کارکنان مرد باشند و بر سر در آن عبارت «ورود زن ها ممنوع» نوشته شود. اما یکی از دختران زینک مانع از اجرای این وصیت پدرش شد.

● **همه ثروت برای همسر به شرط این که مجدداً از دواج کند!**

در سال ۱۸۴۱ هنریچ هین یک شاعر آلمانی با اوژنی میرات از دواج کرد و در وصیت‌نامه خود تمام ثروت و دارایی اش را از آن همسرش کرد به این شرط که پس از مرگ هین، او دوباره از دواج کند. وقتی از او پرسیدند که چرا چنین شرطی گذاشتی جواب داد: «در این صورت حداقل یک مرد از مرگ من آفسوس خواهد خورد». هین در سال ۱۸۵۶ فوت کرد.

● **هر روز یک شاخه گل برای همسر**

جک بنی و ساید مار کس عاشقانه یکدیگر را دوست داشتند، اما پس از ۴۸ سال زندگی مشترک، جک در سال ۱۹۷۴ فوت کرد. جک پیش از مرگش بایکی از گل فروش‌های محل سکونت خود به توافق رسیده بود تا او پس از مرگ جک، هر روز یک شاخه گل رز قرمز برای همسرش ببرد. (۵)

